

ГРАЖДАНСКИТЕ ПРАВА В ЧИЛИ ПО ВРЕМЕ НА УПРАВЛЕНИЕТО НА ВОЕННАТА ХУНТА

Александър Сивилов¹

Един от безспорните приноси на глобализацията за човечеството е възприетата идея за запазване на човешките права и стремежа към налагането на демокрацията като световен политически модел. След Втората световна война те стават водещи принципи в отношенията на международната общност и световната политика.

Тук обаче идва въпроса, до каква степен тези идеални цели влияят на реалната политика? Възможно ли е прагматичното да бъде заменено от едни наистина чисти идеи? В състояние ли е, световната общност да спомогне за зачитането на човешките права, в която и да е от страните по света? Наистина ли големите политически играчи се водят от стремежа към демокрация и свобода на човека?

Отговора на тези въпроси до голяма степен проличава в случая с диктатурата в Чили, наложена с преврат състоял се на 11 септември 1973 г. На тази дата страната преживява едно от най-силните политически сътресения в своята история. Законно избраното управление начело с президента Салвадор Алиенде Госенс е свалено от военна хунта ръководена от ген. Аугусто Пиночет Угарте. Новото правителство обявява извънредно положение².

Първоначалната подкрепена от повечето опозиционни партии се стопява след като става ясно, че няма надежда управлението на страната да премине към цивилни лица. На 21 септември с декрет – закон № 27 е разпуснат Националният конгрес. Обявено е, че няма да има избори най-малко в продължение на 5 години. Скоро след разпускането на партиите от управляващата коалиция на Блока на Народното Единство³, на 11 октомври 1973 г. Хунтата издава декрет – закон № 78, с който разпуска всички "политически партии, организации и групировки, не указани в закон №77. Така политическият живот на една от най-демократичните страни в Латинска

---

¹ Д-р, Исторически факултет, Софийски Университет „Св. Климент Охридски“.

² С декрет - закон №3 от 11. 09. 1973г. По принцип обявяването на извънредно положение е прерогатив на президента на републиката.

³ С декрет – закон №77 от 8 октомври 1973г. са забранени Чилийската комунистическа партия и Чилийската социалистическа партия, както и “...всички организации и групировки, които поддържат марксистката доктрина или в своите цели и методи на действие имат съществена прилика с принципите и целите на посочената доктрина.

Америка замира за 17 години. Това обаче не се оказва най – страшното от действията на хунтата.

Възползвайки се от параграф 17 в чл. 72 на съществуващата демократична конституция с декрет – закон № 3 е обявено обсадно положение⁴. Това дава възможност на военното правителство да “... ограничи личната свобода, свободата на информацията и свободата на събиране...”⁵, “... може да лиши всеки чилиец от гражданство, да ограничи свободата на труд, да въведе цензура и да издава заповеди за реквизиране на имущество...”⁶. Първоначално тези текстове се отнасят до дейността на президента когато той е надзираван от съществуващите властови структури като съд и конгрес. При нормални обстоятелства това би предпазило населението от произвол. В случая обаче хунтата се оказва без какъвто и да е коректив. След 11.09.1973 г. въоръжените сили на Република Чили започват невиджан терор срещу гражданите, които би трябвало да защитава от външни опасности. Стадионите се превръщат в концентрационни лагери⁷. Там са държани хиляди хора без да им е повдигнато обвинение и да са извършили престъпление.

Създадената от Хунтата тайна полиция ДИНА ръководи операциите не само срещу граждани в страната, но и хора в изгнание. В следствие на нейни атентати загиват бившия министър на отбраната ген. К. Пратс в Аржентина и бившия министър на външните работи от правителството на С. Алиенде – Орландо Леталиер. Второто убийство извършено в САЩ става повод за огромен скандал, тъй като е убит и помощничката на О. Леталиер – Рони Мотив, която е американски поданик.

Ръководена от полк. Мануел Контерас, ДИНА е подчинена лично на Пиночет. В този смисъл той е отговорен за известната “Операция Кондор” осъществена от десните военни правителства управляващи през 70-те и 80-те години в цяла Латинска Америка. Тя е организирана на 25 ноември 1975 г. на среща на главнокомандващите на военните разузнавания от страните в Южна Америка в Сантяго⁸. Целта е да бъдат обезвредени техните политически противници минали в нелегалност. Обхвата на операцията е огромен. Тя излиза дори и в Европа⁹ и САЩ. Нейният успех е вън от съмнение.

Официалната бройка на жертвите за целия период на управлението на военните е 2 296 души според Националната комисията за истина и помирение, която

---

⁴ Гришаев П. И., Чибиряев С. А. – Режим террора и беззакония; Москва 1979, с. 128

⁵ пак там, с. 120

⁶ пак там, с. 120

⁷ Караско Роландо - Нощи в Чакабуко; София 1978, с. 32 - 45

⁸ <http://news.bbc.co.uk/1/hi/world/americas/3720724.stm>

⁹ Операции са извършвани и в Италия и Франция - http://en.wikipedia.org/wiki/Operation_Condor, 06. XI. 2006 г.

работи през 1990 г.¹⁰. Комисията заявява, че през концлагерите преминават около 30 хил. души. Тези цифри, вероятно са силно занижени поради факта, че редица случаи на изчезване не получават развитие като разследвания. Освен това броят на концентрационните лагери и тайни квартири, където оперира ДИНА¹¹, предполагат много повече хора преминали през тях. Към подобен извод ни насочва и многобройността на чилийската имигрантска диаспора.

Според изследване на Латиноамериканския институт за душевно здраве и човешки права, създаден през 1988 г., вероятния брой на пострадалите е около 10 % от цялото население на страната през периода¹².

За това говорят и статиите на американски журналисти веднага след преврата. Според репортера на сп. „Нюзуик“ Джон Барнс още през първата седмица след преврата моргата в Сантяго е препълнена и той изброява над хиляда тела¹³.

Документите на ЦРУ за екзекуциите в Чили съставени на 15 ноември 1973 г. показват като брой на жертвите 1500 души¹⁴. Тези данни, които са изнесени само месеци след преврата и се равняват на повече от половината загинали според официалната статистика трябва да ни покажат, че размахът на репресиите всъщност е много голям.

Като цяло те са насочени към привържениците на Блока на народното единство, но в последствие се оказва, че жертви стават много хора, които нямат никаква връзка с левите партии. Голяма част от измъчваните и задържаните са членували в ХДП или са безпартийни. Репресиите са насочени и към членовете на армията, които не искат да сътрудничат на преврата. Пример за това е ген. А. Бачелет, който е убит по време на мъчения.

Най-големият пик на насилие продължава около месец след заемането на властта от военните. В последствие обаче, има още два периода на изключително засилване на репресиите през 1976 г. и през 1986 г. В тези случаи те са извършвани от тайните служби създадени от новия режим, а не пряко от армията. Причините за засиленият терор спрямо мирното население се коренят във вътрешни политически събития. През 1976 г. са освободени голяма част от политзатворниците и Комунистическата партия на Чили засилва дейността си. Заради това ДИНА отвърща с репресии и обезглавява вътрешното ръководство.

---

¹⁰ Commission Rettig - at http://www.ddhh.gov.cl/ddhh_rettig.html, 17. III. 2006 г.

¹¹ Тайната полиция създадена от Аугусто Пиночет.

¹² Повече информация за жертвите на диктатурата има на http://www.chipsites.com/derechos/dictadura_victimas_eng.html, 17. III. 2006 г.

¹³ Barnes, J. Slaughterhouse, in Newsweek magazine, vol. LXXXII, 08. 10. 1973.

¹⁴ Chilean Executions, Department of State memorandum, 15. 11. 1973 at - <http://foia.state.gov/documents/pnara/9da4.PDF>, 17. III. 2006 г.

Причината за следващият пик е в атентата срещу Аугусто Пиночет проведен от Патриотичния Фронт Мануел Родригес през септември 1986 г. Тогава тайната полиция нанася поредица от удари срещу партизанската организация.

Една от най-страшните страни на репресиите стават безследно изчезналите. Цифрата, която обявяват някои от организациите за защита правата на човека е над хиляда души¹⁵. Точната бройка никога няма да стане известна, защото телата на убитите са погребвани в общи гробове или са хвърляни от хеликоптери в морето. Изчезването на хора продължава през целия период на авторитарното управление като последните известни случаи са от 1987 г.

Репресивният апарат на режима се развива много бързо. В началото са създадени няколко концентрационни лагера и центрове за задържане, като част от тях прерастват в центрове за разпити и мъчения използвани от ДИНА.

Най-известните концентрационни лагери са Националният Стадион и Стадионът Чили в столицата Сантяго, Чакабуко в пустинята Атакама, Писагуа, Мелинка, Ритоке, кораби затвори закотвени до Валпарайсо, Техас Вердес, Колония Дигнидад, Остров Кирикина и Остров Даусън¹⁶. В тях са държани хиляди хора, които преди това и по време на затвора преминават през мъчения. Много от задържаните не са били свързани по никакъв начин с Блока на Народното Единство.

Голяма част от задържаните преминават през т.нар. центрове за задържане. До 1976 г. такива има в сградите на командването на всички родове войски. Като един от центрoвете с най-лоша слава е този на ВВС. След забраната на левите партии, голяма част от техните клубове също са превърнати в места за разпит и мъчения. Точният брой на тези тайни квартири също не може да бъде установен, но в цялата страна те са стотици¹⁷.

Военните и тайните служби прилагат нечувани жестокости при опита да получат сведения от своите съграждани. Затворниците са бити, изтезавани с ток, провеждани са фалшиви екзекуции, които сриват нервната им система. Много често те са държани в продължение на седмици в изолация или са принуждавани да присъстват на разпити и мъчения на техни роднини и приятели¹⁸.

Репресиите временно постигат своя ефект. Благодарение на тях режимът на практика успява да спре политическият живот в страната и налага желязна хватка

---

¹⁵ Списък на изчезналите има на сайта на Memoriaviva - <http://www.memoriaviva.com/desaparecidos/desaparecidos.htm>, 07.12.2008.

¹⁶ По подробна информация за концлагерите виж - http://www.chipsites.com/derechos/memory_map_eng.html, 07.12.2008.

¹⁷ Ibidem.

¹⁸ Повече информация за мъченията, центрoвете за задържане и концлагерите им в – Rojas, M., *La represión política en Chile*, at - <http://www.derechos.org/nizkor/chile/libros/represion/>, 07.12.2008 и Караско, Р., *Ноци в Чакабуко*, София 1978.

върху цялото ѝ развитие. От друга страна те нанасят най-страшната рана в чилийското общество. Дори 35 години след събитията от септември 1973 г. терорът остава темата, която разделя Чили. В международен аспект насилието срещу мирното население довеждат до почти пълната изолация на страната.

Тези мерки на хунтата не са единствените нарушаващи човешките права. Веднага след като идват на военните разглеждат въпроса за правосъдието. Възползвайки се от наложеното обсадно положение всички дела са прехвърлени към военните полеви съдилища. Присъдите издавани от тях са изключително строги и няма възможност да бъдат обжалвани.

В по-късния период, когато обсадното положение е отменено гражданските съдилища започват своята работа, но чистките извършени в тях лишават обществото от истинско правосъдие. Най-чести са случаите на отказ от правосъдие¹⁹ и укриване на информацията относно участието на арестуваните. По-голямата част от тях нямат присъди или са с такива издадени от военните съдилища.

Изключителен удар върху правовия облик на Чили става Законът за Амнистията от 1978 г., който освобождава от наказателна отговорност всички извършвали репресиите в началото на военното управление. Този закон и до момента е в сила и става причина за един от основните обществени дебати в страната.

Друга страна от политиката на военните е депортацията на повечето затворници от концентрационните лагери²⁰. Първоначалната идея е те а бъдат изпратени в Източния блок - като по-този начин се докаже тяхната зависимост от комунистическите страни. Голяма част от затворниците, решават да се противопоставят на този диктат и да се заселят в Западна Европа. Идеята им е да се създаде световен фронт за борба срещу терора в Чили. Големите емигрантски общности в Англия, Западна Германия, Франция и други западни страни спомагат изключително много за борбата срещу нарушаването на човешките права в Чили. Те стават и един от основните факторите довели до демократизацията на страната.

В крайна сметка се вижда как за период от 20 години военното управление превръща една от най-демократичните страни в Латинска Америка в затвор и пример за погазването на човешките права.

Защо международната общност не успява да се противопостави на тази трансформация? Как е възможно при условие, че цялото земно кълбо е наясно с ужасите в Чили този потиснически режим да просъществува почти 18 години?

---

¹⁹ <http://www.unhchr.ch/tbs/doc.nsf/0/96d75c16379c2e01c1257109004fc0eb?OpenDocument>, 01. XI. 2006г.

²⁰ Караско Роландо, цит. съч., с. 173-179; 214-215, благодарение на изложенията тук факти се изясняват редица проблеми забавили депортацията на много от политическите затворници. На първо място е нежеланието им да бъдат изпратени само в страните от източния блок.

Оказва се, че периода на противопоставянето на Изтока и Запада не оставя възможности за самостоятелно развитие.

Доказателство за това са преминаването на Куба от единия в другия лагер, събитията в Чехословакия през 1968 г. и преврата в Чили от 1973 г. Великите сили въпреки, че са ръководени от идеи, целящи добруването на всички се оказва, че не допускат промени в своите зони на влияние.

В случая с Чили огромна роля за преврата и цялостната политика на Хунтата играят САЩ. Страхът от поредната комунистическа заплаха е огромен. След Куба през 1959 г. и Виетнам, Вашингтон е изправен пред поредния проблем - правителството на Салвадор Алиенде.

Завоят на ляво е много осезаем. След национализацията на повечето големи медодобивни компании през 1970г²¹. положението става неудържимо. Този път обаче, след критиките към политиката във Виетнам и нахлуването в Куба от 1961 г. САЩ търсят нов вариант. Наложена икономическа блокада почти напълно задушва преструктуриращото се стопанство на Чили. Същевременно огромните средства изливани²² за подкрепа на опозиционните партии и армията създават разединение в страната. Безсъмнено е участието на ЦРУ в укрепването на десните движения като – “Родина и Свобода”, които водят въоръжена борба срещу социалистическото правителство.

Тази тактика дава своя резултат. Силната поляризация в чилийското общество довежда до неговото разцепване вертикално, противно на всякакви традиционни политически теории.

Въпреки, че изборите за Конгрес от 1972 г. показват покачване на одобрението за управлението на Блока на народното единство, те доказват и факта, че около половината от населението на страната е срещу промените. Липсата на потребителски стоки, възникването на черен пазар, проблемите с доставките в следствие на стачките организирани от профсъюза на превозвачите през 1973 г. водят до огромна ескалация на напрежението.

Армията, която единствена в целия държавен апарат продължава да получава подпомагане от САЩ²³ се настройва срещу правителството, което не е в състояние да

---

²¹ Национализацията е заявена като стремеж на правителството още в предизборната програма - Area de propiedad social - Programa de la Unidad Popular - <http://www.abacq.net/imaginaria/frame5b.htm#05>, 16. III. 2006 г.

²² На 21 август 1973 г. с последния милион, отпуснат преди преврата, “дарената” от Вашингтон за десните сили от 1970 г. сума достига до 6.5 млн. долара - CIA Activities in Chile - <http://www.gwu.edu/%7Eensarchiv/news/20000919/01-12.htm>

²³ В разследване на Сената на САЩ посветено на дейността на ЦРУ в Чили се посочва почти 100%-т о увеличение на помощта за чилийската армия в периода 1970-1973г. - Senator Church Report - <http://foia.state.gov/Reports/ChurchReport.asp>

наложи ред. Естествено е търсена външна подкрепа за сваляне на законното управление на страната.

Опита за преврат от юни 1973 г.²⁴, макар и да е по-скоро фиктивен показва, че наистина се готви насилствена намеса в политиката.

Защо при толкова много индикации за опасност правителството не търси друг изход от ситуацията?

По всичко личи, че затова има редица причини от вътрешен и външен характер. На първо място идва дълбокото убеждение на президента Алиенде в конституционността и стремежа му да се придържа към демократичния модел на политически живот и борба. Доказателство за тази му позиция е сблъсъкът с крайно левите в Блока на Народното Единство – движението МИР. Те през цялото време призовават за въоръжена борба срещу десните. Към средата на 1973 г. положението в страната е толкова сериозно, че при една по-крайна позиция на управляващата коалиция неизбежно би се стигнало до гражданска война. Спасявайки Чили от един кървав междусобен конфликт, Салвадор Алиенде обрича своите привърженици да останат незащитени срещу терора на хунтата. Никога не може да се каже, кое е правилната тактика.

Друг изключително важен фактор е слабата подкрепа от страна на Източния Блок. Въпреки показаните симпатии никоя от страните не би са наела да се включи в един конфликт в Западното Полукълбо.

Сянката на Карибската криза още не е толкова далече, освен това събитията в Чехословакия от 1968 г. поддържат принципа, че великите сили могат да управляват своите сфери на влияние без външна намеса. Въпреки, че отзвука от потискането на Пражката пролет е изключително силен, САЩ и техните съюзници се ограничават предимно с обвинения в не демократичност към СССР.

Случаят с Чили е подобен – Съветския Съюз не е в състояние да наруши статуквото. Алиенде разбира, че трябва да се справи сам с положението. Външният натиск е срещу неговото правителство и то не успява да се справи. Военните прекъсват демократичното управление на страната.

Световното обществено мнение след преврата се обръща срещу Хунтата изключително бързо. Цяла Европа изказва възмущението си от военния режим. Интересно, е че в случая не става дума само за Източния блок. Глобализацията върши своята работа насието в Чили става световно достояние и световен проблем.

---

²⁴ Чуров И. Съдбовни срещи с фашизма – с оръжие, с вериги, с фрак. С., 2003, с. 665

Международната общественост реагира веднага. В края на септември 1973г. в Хелзинки се състои Международна конференция за солидарност с народа на Чили²⁵. По нейно решение е създадена Международна комисия за разследване на престъпленията на Военната Хунта. Членове на комисията са хора от всички слоеве на обществото и от почти всички държави. В нея са – Хенрих Дюрмайер – генерален секретар на Международния комитет на бившите концлагеристи от германските лагери, американския юрист – Стенли Фолкнър, председателя на алжирската адвокатска колегия – Амар Бен Туми, белгийския професор по теология Раймон Гоор, президента на Международната организация на жените – юристи Ивон Толман, испанската херцогиня Мария Исабел Алварес де Толедо, генералния секретар на Световния съвет за мир – Ромеш Чандра²⁶. За президент на комисията е избран бившият финландски министър на правосъдието – Якоб Съодерман. Вице-президенти стават професор Фридрих – Карл Каул и венецуелския сенатор Луис Белтран Прието Фигероа²⁷.

В устава си комисията подчертава, че е разследваща организация, не може да се разглежда в качеството на съд. Единствената санкция, която може да наложи комисията е „присъдата на човечеството“²⁸. При оценките, които дава на събраните доказателства тя се ръководи от общопризнатите принципи на международното право, нормите на чилийското национално право и преди всичко от чилийската конституция от 1925 г.

Комисията изиграва огромна роля за ясното представяне на положението в Чили пред световната общественост. Въпреки това тя не е в състояние да внесе каквато и де а промяна в положението вътре в страната. Дори по-скоро подклажда жестокостта на властите, които разпространяват теорията за “световен комунистически заговор” стремящ се да навреди на Чили.

Най-голямо значение за борбата срещу нарушаването на гражданските права изиграва ООН и неговите подкомисии.

На 1 март 1974 г. Комисията на ООН за правата на човека на своето 1279 – то заседание приема протестна телеграма отправена към Пиночет. В документа е отбелязано: “Комисията за правата на човека по време на обсъждането на задълженията на държавите в съответствие с Устава на ООН да поощряват общото уважение и спазване на правата на човека и основните свободи, с голяма загриженост разгледа многочислените съобщения от широк кръг източници относно

---

²⁵ Гришаев П., Чибиряев С. – цит. съч., с.219

²⁶ пак там, с. 218

²⁷ пак там, с. 218

²⁸ пак там, с. 219

грубите и масови нарушения на човешките права в Чили, въпреки Общата декларация за правата на човека и други съответстващи международни документи ратифицирани от много страни включително и Чили. Комисията по правата на човека, която неизменно осъжда всички случаи на нарушаване на човешките права, приканва вашето правителство незабавно да прекрати тяхното нарушаване, извършвано въпреки принципите от Устава на ООН и други документи, включително Международните договори за човешките права.”²⁹

Телеграмата е оставена без отговор от страна на правителството на Пиночет. На 17 май 1974 г. Икономическия и Социалния съвет на ООН приема резолюция приканваща правителството на Чили да вземе мерки а защита на човешките права, особено тези свързани със заплахата за живота и свободата на гражданите³⁰.

Подкомисията на ООН за защита от дискриминация и защита на малцинствата също взема отношение по въпроса с Чили. На 28 – та си сесия приема резолюция, в която обвинява Хунтата, че въпреки телеграмата от ООН продължават да постъпват сведения за систематични груби нарушения на човешките права³¹.

На 7 ноември 1974 г. комисията за човешките права на ООН обвинява с 90 гласа “за” – 8 “против” и 26 “въздържали се” Хунтата за груби нарушения на човешките права. Това гласуване изправя армията пред факта на световната политическа изолация. Скоро след това правителствения вестник “Ел Меркурио” коментира, - “развиването на широка кампания срещу Чили, защото и традиционни приятели ни обърнаха гръб. Дори Испания се въздържа.”

Вниманието на ООН към случващото се в Чили не отслабва за това говорят непрекъснатите резолюции осъждащи нарушаването на човешките права, започващи още от 1974г.

Генералната Асамблея на ООН на 2278 – то си пленарно заседание от 6 ноември 1974г. приема резолюция в “Защита на правата на човека в Чили”.³² Тази насока поддържа и резолюция № 32/118 на Генералната Асамблея на ООН, приета на 16 декември 1977г. подкрепена от 96 страни. В нея отново е заявено “дълбокото възмущение от това, че в Чили продължават постоянните и груби нарушения на човешките права и свободи.”

ООН се заема и практически с проблемите в страната. Създадена е специална работна група подчинена на Комисията за правата на човека. От 27 февруари 1975 г.

---

²⁹ Doc. E/5464. Sap. XIX, Secc. B., Decision 1.

³⁰ Llamamiento a las autoridades de Chile hechos por la Consejo Econmico y Social en su resolucion 1873 (LVI), 17 de mayo 1974

³¹ Resolucion 8 (XXVII) de la Subcomision de Prevencion de Discriminaciones y Proteccion a las Minorias (E/CN 4/1160, cap. XIX).

³² United Nations. General Assembly. Resolution 3219 (XXIX)

тя е натоварена да провежда разследване за спазването на човешките права от страна на хунтата³³.

Правителството първоначално признава правата на Работната група, но при опита за влизане в Чили достъпа до страната е отказана на всички членове. Така до 1978 г. те се налага да вършат своята работа извън държавата, в която са извършвани нарушенията. Въпреки това Работната група събира огромни количества материали относно терора в Чили.

Към края на 70-те години дори организации като ОАД, силно доминирани от САЩ, които подкрепят военния режим, се изказват срещу нарушаването на човешките права. В третия доклад на Междумериканската комисия за човешките права от 11 февруари 1977 г. са дадени конкретни съвети насочени към чилийските власти относно спазването на правата на човека³⁴. Изисква се спиране на насилието и нерегламентираното задържане на лица от страна на ДИНА, въвеждане на нормално съдопроизводство, преразглеждане на законодателството даващо възможност хората да бъдат лишавани от гражданство или поне прилагането му.

Друг изключително важен фактор за борбата за човешките права в Чили е Католическата църква³⁵. Тя е изключителен фактор във всички сфери на живот в страната. Въпреки, че традиционно е известна с консервативната си позиция в случая изиграва огромна роля за спасяването на хиляди чилийци от терора. Първоначално тя поддържа ХДП и дори през 1973 г. обявява за опасност от комунистическа диктатура.

През октомври 1973 г. обаче, кардиналът на Църквата в Чили и Архиепископ на Сантяго Раул Силва Енрикес, създава заедно с другите църкви в страната Комитет за сътрудничество и мир в Чили³⁶. Целта на институцията е да даде законна и социална помощ на жертвите на насилие от страна на армията и тайните служби. На 1 януари 1976 г. организацията се трансформира във Викарият за солидарност към Архиепископата на Сантяго. Тя действа по време на целият военен режим и съставя един от най-пълните архиви за нарушенията на човешките права от страна на управляващите. Викарията е и системата, която дава подслон и успява да изпрати в чужбина много от репресираните.

С официалния документ на епископата – “Примирение между Чилийците”, който се чете по време на Пасхалната проповед църквата окончателно минава в опозиционния лагер по-време на военното управление. Създадени са редица

---

³³ Гришаев П., Чибиряев С. – цит. съч., с.220

³⁴ Tercer informe sobre la situacion de los derechos humanos en Chile, OEA/Ser.L/V/11-40. Doc.10

³⁵ Haas Liesl – Latin American Religion in Motion; p.44

³⁶ За повече информация виж - <http://www.vicariadelasolidaridad.cl/index1.html>, 07.12.2008.

програми, които помагат на семействата и децата на политическите затворници³⁷. Тази позиция я излага на гнева на хунтата. През ноември 1975 г. агенти на ДИНА разбиват помещенията на религиозната организация – Колумбийски братя и арестуват много свещеници.

Посещението на Папата в Чили през април 1987г. дава голям импулс на мирните промени в страната и прехода към демокрация³⁸. Освен това църквата се заема с подпомагане на семействата на задържаните и става един от центровете, които разследват случаите с безследно изчезналите хора.

От дадените по-горе примери личи, че световната общественост заема изключително критична позиция към диктатурата в Чили. Стремехът към налагане на международните договорености за човешките права се превръща в една глобална цел на 70-те години.

Какво обаче, става в самата страна? Действа ли по някакъв начин международният натиск?

Оказва се, че промени има, но те не са значителни. През 1975 г. хунтата закрива част от концентрационните лагери, но затворниците от тях са лишени от гражданство и експулсирани. Като цяло намалява размаха на репресиите, но те са далеч от своя край.

Изключително интересна е позицията на диктатора към външния натиск. В писмо до американския президент от 9 ноември 1977 г. той излага вижданията на чилийското правителство по въпросите за човешките права. Началото на документа е оплакване към последния доклад на Работната група на ООН за човешките права в Чили: “Анализ на този документ показва, същата обида към властта и сериозни процедурни грешки характеризиращи предишните доклади, но този път се достига до крайности, които моята страна намира за неприемливи поради несъвместимостта им с основни международно признати принципи на безпристрастност и законност.”³⁹

След този увод се стига до същината на позицията – “Чили смята, че нарушението на човешките права е чисто вътрешна работа⁴⁰. На база на ограничената юрисдикция на ООН и принципа за суверенност на вътрешното правосъдие на държавите.⁴¹”

“Освен това процесът, в който се превърна разследването на Работната група не се придържа към основните правила на безпристрастност.”⁴²

---

³⁷ пак там, с. 111

³⁸ пак там, с. 112

³⁹ <http://foia.state.gov/documents/NARAI/9cc3.pdf>, p.2, 09.XI. 2006

⁴⁰ Ibidem, p.2

⁴¹ Ibidem, p.3

⁴² Ibidem, p.3

Тази позиция показва известно отражение на външния натиск върху чилийското правителство, но същевременно доказва и отказа от каквато и да е реакция по проблемите за спазването на човешките права в страната.

Причините за това положение трябва да се търсят преди всичко в световната политическа обстановка.

Като свой основен външен икономически и политически партньор Чили през периода на 70-те години има САЩ.

Президентската администрация на Ричард Никсън и по-късно Джералд Форд заема позиции на защитник на Хунтата. Силното участие в организирането на преврата и по-късното подпомагане на страната е извън всякакво съмнение.

В икономическо отношение подкрепата е значителна. Чили успява да предговори своите външни задължения с Парижкия клуб за седем години при лихва от 7.5%, условия доста по-добри от предложените на Алиенде. За 1974 г. страна получава външни заеми на стойност около 1 млрд. и 200 млн.\$ включително и от Интер-американската банка за развитие и Световната банка, отказали подкрепа за Блока на Народното Единство.

Оказана е и подкрепа в изготвянето на икономическата програма на военното правителство от страна на Чикагската икономическа школа. Тъй наречените – “чикаго бойс” въвеждат крайни пазарни принципи в стопанството на страната. Чили е външно зависимо, но само от определени фактори. Сред тях не се нарежда световното обществено мнение.

Много по-важна се оказва политическата конюнктура във Вашингтон. С идването на власт на Джими Картър в политиката влиза нова доктрина. САЩ стават страната защитник на човешките права⁴³. Те не могат да останат напълно безпристрастни към ставащото в Чили въпреки, че то е в тяхна полза.

За това свидетелства и значителното засилване на кореспонденцията на високо равнище през втората половина на 70-те години. Освен това с тази тенденция трябва да се свържат и известните опити за демократизация на режима и приемането на нова конституция през март 1981г.

Постепенно отношението на Вашингтон към Чили се променя. Президент е Роналд Рейгън известен с твърдата си позиция спрямо комунизма. Той поддържа конфликта в Централна Америка. Съответно би трябвало да поддържа и антикомунистическата диктатура в Чили.

Промяната в отношението между двете световни суперсили, обаче вкарва нови краски в латиноамериканската политика на САЩ.

---

⁴³ Амброуз Стивън И. - Стремеж към глобализъм, София 1995, с. 294-295

СССР започва политика на гласност и отваряне. Михаил Горбачов изглежда обединителя на изтока и запада.

Вашингтон не може да продължи подкрепата си за непопулярния режим на Пиночет, освен това комунистическата заплаха в западното полукълбо изглежда отминала. В разсекретения архив на ЦРУ ясно се вижда оценката давана на диктатурата и насоките за политиката на САЩ: “Стремежа на Пиночет да остане на власт е много вероятно да застраши интересите на САЩ и провеждането на един стабилен демократичен преход в Чили.”⁴⁴

Този доклад показва и възможностите за влияние върху правителството. “Ние смятаме, че той се поддава съвсем малко на външно влияние относно политическите и човешките права и трудовата политика, но е доста по-слаб по-отношение на икономически санкции и намаляване на външните заеми. Пиночет не е склонен да отстъпи на чуждестранен натиск – независимо колко силен ...”⁴⁵

Въпреки несговорчивостта на генерала политическия преход в Чили се състои. Плебисцита обявен от самия Пиночет през 1988 г. с цел оставането му на власт в продължение на още един 8 годишен мандат е спечелен от неговите противници. Умерената опозиция сочена като най-сигурен партньор в доклада на ЦРУ, започва демократизацията на Чили под контрола на армията и ограничавана от авторитарните анклави в политическата структура на страната. Генерал Аугусто Пиночет остава главнокомандващ до 1998 г., и е обявен за пожизнен сенатор, което му дава доживотен съдебен имунитет.

Повечето виновни за нарушаването на човешките права успяват да избегнат правосъдието благодарение на закона за амнистията от 1978 г. и на факта, че за много от техните жертви няма останали никакви доказателства.

Днес в Чили обществеността е разделена на две. Едната част иска да се потърси отговорност за 16-те години нарушаване на човешките права, а другата част се стреми да затвори тази черна страница от историята.

Изводите, които може да направим от изложеното до тук за съжаление ни показват предимно недостатъци в системата за защита на човешките права.

Оказва се, че стремежа към установяване на общи правила е обречен да се подчинява на политическата изгода. Човешките права не значат нищо когато става дума за интересите на великите сили. Дори когато представителите на 90 страни се противопоставят на терора те реално не могат да постигнат нищо. Още през 70-те

---

⁴⁴ <http://foia.state.gov/documents/PCIA3/00009281.pdf>, p. 10, 01. XI. 2006г

⁴⁵ Ibidem, p.10

години ООН показва, че се нуждае от сериозни реформи, за да може да работи и да налага своите решения.

Диктатурите в една малка страна се оказват недостъпни ако са угодни на някоя велика сила.

Глобализацията, въпреки че прави възможно създаването на едно световно обществено мнение не дава възможност за демократичното му прилагане.

Властта в световната политика остава ограничена в една малка група хора, които решават съдбата на цялата Земя. Тази група се опитва да ограничи организацията и връзката между населението на планетата. Тя превръща термина глобализация в нещо негативно, а пълното спазване на човешките права само в един идеал, който за съжаление изглежда непостижим. -

Използвана литература:

Гришаев П. И., Чибиряев С. А. – *Режим террора и беззакония*, Москва, 1979
Караско Роландо - *Ноци в Чакабуко*, С., 1978
Чуров И. *Съдбовни срещи с фашизма – с оръжие, с вериги, с фрак. С.*, 2003
Haas Liesl – *Latin American Religion in Motion*
В. Вольский - *Чили: от диктатуры к демократии*, Москва, 1991
Амброуз Стивън И. - *Стремеж към глобализъм*, София 1995

Документи:

Декрет - закон №3 от 11. 09. 1973г.
Декрет – закон №77 от 8 октомври 1973г.
Doc. E/5464. Sap. XIX, Secc. B., Decision 1.
Llamamiento a las autoridades de Chile hechos por la Consejo Econmico y Social en su resolucion 1873 (LVI), 17 de mayo 1974
Resolucion 8 (XXVII) de la Subcomision de Prevencion de Discriminaciones y Proteccion a las Minorias (E/CN 4/1160, cap. XIX).
United Nations. General Assembly. Resolution 3219 (XXIX)
Tercer informe sobre la situacion de los derechos humanos en Chile, OEA/Ser.L/V/11-40. Doc. 10

Документи публикувани в интернет:

http://www.chipsites.com/derechos/dictadura_victimas_eng.html
<http://news.bbc.co.uk/1/hi/world/americas/3720724.stm>
http://en.wikipedia.org/wiki/Operation_Condor
<http://foia.state.gov/documents/PCIA3/00009281.pdf>
<http://foia.state.gov/documents/PCIA3/00009324.pdf>
<http://www.imf.org/external/pubs/ft/history/2001/ch08.pdf>
<http://www.unhcr.ch/tbs/doc.nsf/0/96d75c16379c2e01c1257109004fc0eb?OpenDocument>
Area de propiedad social - Programa de la Unidad Popular -
<http://www.abacq.net/imagineria/frame5b.htm#05>
CIA Activities in Chile - <http://www.gwu.edu/%7Eensarchiv/news/20000919/01-12.htm>
Senator Church Report - <http://foia.state.gov/Reports/ChurchReport.asp>
<http://foia.state.gov/documents/pnara/9cc3.pdf>